

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКІЙ МОВИ ЯК НЕРІДНИЙ

Людмила Пікулицька; Суми (Україна)

Стрімкий техногенний розвиток суспільства вніс корективи у всі без винятку сфери людської діяльності. Відчутні зміни відбулись і в освіті, з'явилися нові способи викладу матеріалу, стало можливим використання на уроках аудіо- та відеозаписів, що отримало назву аудіовізуального методу навчання. Така методика дозволяє продемонструвати реальні комунікативні ситуації й їхнє мовне відображення; забезпечує динамічність та різнобічність сприйняття мовного матеріалу; підвищує мотивацію до вивчення мови; сприяє одночасному візуальному й слуховому сприйняттю мови; розширює географію мовного середовища за межі навчальної аудиторії; унаочнює різноманіття інтонацій, типів голосів, що дозволяє уникнути звикання до голосу й темпу мовлення лише викладача [2].

Аудіовізуальний, або структурно-глобальний метод виник у Франції у 50-і роки ХХ ст. Його створення пов'язане з іменами таких видатних лінгвістів і психологів як П. Губерина (Югославія), П. Риван, Р. Мишеа, Ж. Гугенейм, А. Соважо (Франція). Він набув поширення як у самій Франції, так і в Югославії, Англії, Канаді, Туреччині, Польщі та деяких інших країнах.. Загалом роль аудіовізуального методу у вивченні мови висвітлено у працях українських дослідників І. Кочан, Б. Сокола, Н. Цісар, О. Ценюх, М. Мерцало, С. Ставничої, К. Скиби. Попри активне застосування аудіовізуального методу в процесі вивчення УМІ, є потреба в подальших дослідженнях, оскільки в контексті цієї методики відчувається нагальна необхідність розроблення теоретичних і практичних матеріалів для викладання української мови в іншомовній аудиторії.

Основними положення аудіовізуального методу є наступні:

1. Метою навчання є формування усно-мовленневих умінь, через що основна увага приділяється аудіюванню та говорінню. Послідовність

оволодіння видами мовленнєвої діяльності така: аудіювання – говоріння – читання – письмо.

2. Усно-мовленнєва спрямованість процесу навчання досягається шляхом ретельного відбору мовленнєвого матеріалу. Відбір здійснюється в результаті аналізу зразків усного мовлення, які звучать у записах. Основним принципом відбору матеріалу є принцип функціональності, тобто використовується загальноживана лексика.

3. Рідна мова студента повністю виключається. Уся лексика презентується безперекладним, контекстуальним способом. При аудіовізуальному методі не використовуються вправи на переклад.

4. Навчання граматики здійснюється на матеріалі структур, які вводяться, відтворюються та тренуються глобально.

5. Ситуативний підхід до навчання реалізується через відбір кіно- та телевізійних фрагментів, що ілюструють основні ситуації спілкування. Надалі ці ситуації відтворюються студентами та доповнюються новими.

6. Передбачається широке використання різноманітних технічних засобів навчання, автентичних матеріалів та наочності, що сприяє підвищенню мотивації до навчання та знайомить студентів з країною, в якій вони навчаються, зокрема з Україною.

Переваги аудіовізуального методу в процесі вивчення УМІ – очевидні. Вітчизняний педагог-дослідник Н. Станкевич вважає, що «слухання – це перші навички, яких набувають діти у процесі засвоєння рідної мови, вони випереджають говоріння. Це також і перші навички, яких набувають ті, хто навчається іноземної мови в природний спосіб (в іншомовному середовищі), і вони знову ж значно випереджають говоріння» [1, с. 233]. Поділяючи думку науковця, зазначимо, якщо завдяки використанню аудіовізуального методу забезпечити студентам одночасність слухового і зорового сприйняття мови, то рівень засвоєння нового матеріалу буде значно вищим.

Оскільки метою аудіовізуального методу є підведення студента до найбільш можливого числа елементів спонтанного мовлення, то

найуспішнішою його реалізацією, вважається та, що заснована на поетапному характері навчального процесу. Як правило, на занятті, яке проводиться відповідно до аудіовізуального методу, налічується шість основних етапів. У конкретних методичних умовах порядок проходження і навіть число етапів може бути різним.

Шести етапам роботи по аудіовізуальному методу передують підготовчий етап, який, власне кажучи, стосується керівника занять. Упродовж цього етапу викладач підбирає відповідний навчальний матеріал. Одночасно проводиться підбір або в крайньому випадку виготовлення супровідної фонограми. Крім того, розробляється спеціальна серія вправ для найкращого закріплення вивченого та вирішується питання способу відтворення робочої фонограми.

Перший етап по характеру опрацювання мовного матеріалу – суто рецептивний. Мета цього етапу – добитися осмисленого сприйняття студентами аудіо матеріалу та наочних засобів, що представляють певний сюжет.

На другому етапі вже інше методичне завдання: тут студенти починають активно засвоювати мовний матеріал. На екран нічого не проектується, а тільки відтворюється супровідна фонограма. Однією з найбільш типових вправ на цьому етапі є вимовляння в паузах відтворюваного мовного матеріалу.

Третій етап має призначення якнайміцніше закріпити первинно засвоєний мовний матеріал. На цьому етапі відсутня слухова опора на фонограму. Найбільш типові вправи цього етапу: доповнення незавершених речень; трансформація елементів речень або фраз; конструювання фраз з простіших елементів; підстановка в мовну модель одних лексичних елементів замість інших тощо.

Четвертий етап по своєму характеру є оглядовим. У методичному плані це означає повторення і подальше закріплення матеріалу, вивченого раніше на попередніх трьох етапах. Саме на цьому етапі починають вироблятися елементи спонтанного мовлення у своїй первинній формі.

На п'ятому етапі завершується весь цикл роботи над сюжетним епізодом і супровідною фонограмою. Особливість даного етапу полягає в тому, що цього разу ані фонограма, ані сюжет уже не відтворюються. Для реалізації цього

етапу викладач проводить спеціально розроблені серії вправ, за допомогою яких вдається відтворити мовні ситуації, що дуже нагадують тематичний матеріал, опрацьований на попередніх етапах заняття.

Шостий етап дещо віддалений у часі від п'яти попередніх, оскільки студентам доводиться працювати самостійно, використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології і засоби (комп'ютери, телефони, плеєри). Основним навчальним матеріалом є фонограма, спеціально підготовлена викладачем-мовником для самостійної роботи.

Застосування аудіовізуального методу має як позитивні сторони, так і деякі недоліки. Серед негативних аспектів можна зазначити випадки, коли семантизація іншомовного матеріалу не викликає у студентів відповідних асоціацій, що веде до неправильного розуміння. Крім того, перебільшення ролі механічного тренування, виключення з навчального процесу рідної мови і, відповідно, елемента свідомості є вразливим місцем аудіовізуального методу.

Однак, до переваг застосування аудіовізуального методу в багатонаціональній аудиторії України, мова якої вивчається, можна віднести можливість підкріплення аудиторних і поза аудиторних занять повсякденним спілкуванням з носіями мови, що сприяє оволодінню мовою. Отже, застосування аудіовізуального методу для оволодіння розмовною мовою є цілком доцільним.

Література:

1. Станкевич Н. Взаємопов'язане навчання видів мовленнєвої діяльності в курсі української мови як іноземної: теоретичний і практичний аспекти / Н. Станкевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Вип. 12. – Львів, 2016. – С. 232-242.

2. Цісар Н. Аудіовізуальні засоби у навчанні іноземців / Н. Цісар, О. Ценюх, М. Мерцало, С. Ставнича, К. Скиба // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Вип. 12. – Львів, 2016. – С. 210-216.